

Hartmann Merci, fir de Rapport ugehall ze hunn.

► **M. Fernand Etgen, *Président***.- Merci, Här Margue. An dann ass ageschriwwen: den honorabelen Här Roy Reding.

► **M. Roy Reding (*ADR*)**.- Merci, Här President. Och vun eiser Säit Merci un d'Rapportrice. Ech mengen, et geet hei net ëm näischt. Et gi wierklech extreem vill Sue verluer duerch Frauden an der TVA an och bei Subventionne vun der Europäescher Unioun. Dogéint muss ganz stramm virgaange ginn. Duerfir befürworte mir och als ADR dësen Text.

Merci!

► **M. Fernand Etgen, *Président***.- Merci villmools, Här Reding. Et feelt nach just den honorabelen Här Marc Goergen.

► **M. Marc Goergen (*Piraten*)**.- Merci, Här President. Merci der Madamm Hartmann fir deen exzellente Rapport. An och mir Piraten ginn eis Zoustëmmung.

► **M. Fernand Etgen, *Président***.- D'Regierung huet d'Wuert, d'Justizministesch, d'Madamm Sam Tanson.

Prise de position du Gouvernement

► **Mme Sam Tanson, *Ministre de la Justice***.- Majo, ech soen lech Merci fir déi breet Zoustëmmung. Och ech soen der Rapportrice e ganz grouse Merci. Ech mengen, si huet hei ganz kloer an detailléiert duergeluecht, ëm wat et geet. Ech brauch deem näischt méi bäizefügen.

Voilà, merci.

► **M. Fernand Etgen, *Président***.- Merci, Madamm Tanson.

D'Diskussioun ass elo ofgeschloss. Mir kommen elo zur Ofstëmmung iwwert de Projet de loi 7411. Den Text steet am Document parlementaire 7411⁸.

Vote sur l'ensemble du projet de loi 7411 et dispense du second vote constitutionnel

D'Ofstëmmen fänkt un. Fir d'éischt déi perséinlech Stëmmen. Duerno de Vote par procuration. De Vott ass ofgeschloss.

Dëse Projet de loi ass mat 60 Jo-Stëmmen eestëmmeg ugehall.

Ont voté oui : Mmes Diane Adehm, Nancy Arendt épouse Kemp, MM. Emile Eicher, Félix Eischen, Paul Galles, Léon Gloden, Jean-Marie Halsdorf, Mmes Martine Hansen, Françoise Hetto-Gaasch, MM. Aly Kaes, Marc Lies, Georges Mischo, Mme Octavie Modert, M. Laurent Mosar (par Mme Martine Hansen), Mme Viviane Reding, MM. Gilles Roth, Marco Schank, Marc Spautz, Serge Wilmes (par M. Paul Galles), Claude Wiseler et Michel Wolter ;

MM. Guy Arendt, André Bauler, Gilles Baum, Mme Simone Beissel, MM. Frank Colabianchi, Fernand Etgen, Gusty Graas, Max Hahn, Mme Carole Hartmann, MM. Pim Knaff, Claude Lamberty et Mme Lydie Polfer ;

Mme Simone Asselborn-Bintz, M. Dan Biancalana, Mmes Tess Burton, Francine Closener (par M. Mars Di Bartolomeo), MM. Yves Cruchten, Mars Di Bartolomeo, Georges Engel, Claude Haagen, Mmes Cécile Hemmen et Lydia Mutsch ;

Mme Semiray Ahmedova, MM. Carlo Back, François Benoy, Mmes Djuna Bernard, Stéphanie Empain, Chantal Gary, M. Marc Hansen (par Mme Stéphanie Empain), Mme Josée Lorsché et M. Charles Margue ;

MM. Jeff Engelen, Gast Gibéryen, Fernand Kartheiser et Roy Reding ;

MM. Sven Clement et Marc Goergen ;

MM. Marc Baum et David Wagner.

Freet d'Chamber d'Dispens vum zweete Vote constitutionnel?

(Assentiment)

Et ass also esou decidéiert.

8. 7414B - Proposition de révision de l'article 95ter de la Constitution

Als Nächst hu mir d'Verfassungsöfännerung 7414B iwwert d'Arrêtë vum Verfassungsgericht. Et sief drop higewisen, datt laut Artikel 114 vun der Verfassung eng qualifizéiert Majoritéit vun zwee Drëttel vun de Stëmmen erfuerdert ass. De Vote par procuration ass net erlaabt. D'Riedezäit ass nom Basismodell festgeluecht. An ech ginn d'Wuert un de Rapporteur vun der Verfassungsännerung, den honorabelen Här Léon Gloden. Här Gloden, Dir hutt d'Wuert.

Rapport de la Commission des Institutions et de la Révision constitutionnelle

► **M. Léon Gloden (*CSV*), *rapporteur***.- Merci, Här President. Huele mer u fir e Moment, mir

hätten e Gesetz hei zu Lëtzebuerg, wat de Verkauf vu rouden Äppel während de Méint Februar a Mäerz géif autoriséieren an de Verkauf vu gréngen Äppel d'ganz Joer.

► **Une voix**.- Da géif de klengen Tommy net ...

► **M. Léon Gloden (*CSV*), *rapporteur***.- Elo huet den Här Schmit nëmmen Äppelplantagë mat rouden Äppel, also kann dee par rapport zu sengem Noper, dem Här Müller, seng Äppel nëmme während zwee Méint verkafen an den Här Müller ka seng Äppel d'ganz Joer verkafen. Den Här Schmit klot elo an dee Prozess geet bis bei d'Vefassungsgericht.

Haut, opgrond vum Gesetz vum 27. Juli 1997, wann den Här Schmit do Recht kritt an d'Vefassungsgericht seet: „Dat Gesetz ass anticonstitutionnel, well et net op dem Gläichheitsprinzip baséiert!“, ka just den Här Schmit seng rout Äppel während dem ganze Joer verkafen.

(Interruption et hilarité)

Mat dëser Verfassungsännerung wäert jiddwereen, all Bauer, dee roud Äppel huet, d'ganz Joer kënne seng Äppel verkafen, ouni dass e muss erëm eng Keier dee selwechte Prozess féiere wéi den Här Schmit.

Komme mer da kuerz zur Chronologie vun dësem Gesetz. D'Chronologie huet ugefaange mat der Proposition de loi Nummer 6030, wou mer am Kader vun der Verfassungsreform virgesinn haten, dass op där enger Säit Suppleanten am Verfassungsgericht géife bäikommen an eeben den Effet vun den Arrêten, vun den Urteeler vum Verfassungsgericht sech souwuel inter partes, dat heescht tëschent de Parteien, wéi och erga omnes, mat engem Effet op déi Leit, déi an där selwechter Situatioun sinn, bezéie géif.

Mir hunn dunn opgrond vun den Diskussiounen, vun der Evolutioun vun der Diskussioun deen Artikel iwwert d'Vefassungsgericht virgezunn a mir hunn eng Proposition de révision 7414 doraus gemaach, wou déi zwee Punkten, d'Suppleanten an den Effet vun den Arrêten, dra virgesi sinn. Opgrond vun enger Urgenz - ech ginn do elo net méi drop an - hu mer de Vott iwwert d'Suppleantë virgezunn a mir hunn hei an der Chamber den 10. Oktober d'lescht Joer deen zweete Vott iwwert dee Passus gestëmmt, soudass d'Cour constitutionnelle elo och Suppleanten huet.

Mir haten an dem Passus iwwert d'Effete vun den Arrête virgesinn, dass den Arrêt a Kraaft trëtt deen Dag no der Publikatioun vum Arrêt am Journal officiel, ausser d'Cour constitutionnelle géif am Arrêt soen, den Effet géif bis zu zwielef Méint erausgezögert ginn. Mir kruten dorobberhin eng Kritik vun der Commission de Venise an och vum Staatsrot, déi gesot hunn, et wier net kloer, ob dat dann och en Effet erga omnes, dat heescht en Effet fir all betraffe Leit vun där selwechter Situatioun wier.

Mir haten eis deemools baséiert op d'Disposition aus der eisträichescher Verfassung. Mir hunn dunn a Consultatioun an der Institutionskommissioun decidéiert, eis un der franséischer Legislatioun ze inspiréieren, a mir hunn deen Delai vun zwielef Méint dunn erausgeholl.

Fir eis ass et wichteg, an duerfir sinn ech och a mengem schrëftleche Rapport do ganz prezis drop agaangen, wann den Effet vun dem Arrêt net soll direkt deen Dag no der Publikatioun vum Arrêt am Journal officiel a Kraaft treden an den Effet vun esou engem Arrêt eeben an der Zäit ka versat ginn, dass d'Cour constitutionnelle an hirem Arrêt selwer dat motivéiert, éischts weinst dem Respekt vum Principe du contradictoire an zweetens si och dann d'Motivatioun ugëtt.

Ech hunn do eng Rei Recherchë gemaach an eng ganz Rei Jurisprudenzen opgezielt an Doktrinnen a mengem schrëftleche Rapport an en Tablo zum Rapport annexéiert, wou eng ganz Rei Decisiounen vum franséische Conseil constitutionnel dran opgezielt ginn, fir och eng Guidance ze ginn, wat esou eng Motivatioun kéint sinn, wéi zum Beispill den Effet utile vun enger Disposition oder d'Motiv vun dem Ordre public oder der Sécurité publique.

Ech soen awer och ganz kloer op dëser Plaz, dass mat dëser Verfassungsännerung d'Parlament konsequent an d'Responsabilitéit gezu gëtt. Bis elo hu mir als éischte Pouvoir ni - ni! - e Gesetz geännert, wann d'Cour constitutionnelle eng Disposition aus dem Gesetz verfassungswiddreg erkläert huet. Dat ass keng Rumaktioun fir dëst Haus!

(Interruption)

Oder eng, vläicht eng. Mee konsequent hu mer et net gemaach. An duerfir, léif Kolleginnen a Kolleegen, duerch dës Verfassungsännerung mussen och mir an Zukunft konsequent dorobber oppassen. A mir hate jo eng Diskussioun, dass een hei e Regëster féiert fir de Suivi vun de Motiounen, vun de Resolutiounen.

Mir mussen, Här President, an Zukunft och dorobber oppassen, wann eng Disposition vun der Cour constitutionnelle inconstitutionnel deklaréiert gëtt, dass mer hei de Suivi maachen, well et ass ganz kloer keng mauvaise Volonté vum Parlament. Et ass héchstwarscheinlech en Oubli. Mir mussen dat konsequent och duerchzéien am Sënn vum Rechtsstaat a vun der Rechtssécherheet fir d'Bierger an d'Biergerinnen dobaussen.

Merci.

► **M. Fernand Etgen, *Président***.- Merci villmools, Här Gloden.

Als éischte Riedner ass déi honorabel Madamm Simone Beissel agedroen. Madamm Beissel, Dir hutt d'Wuert.

Discussion générale

► **Mme Simone Beissel (*DP*)**.- Här President, léif Kolleginnen a Kolleegen, virop mäin häerzleche Merci dem Léon Gloden fir säin exzellente schrëftlechen a mëndleche Rapport.

Mir boucléieren haut eng Boucle a Saache Stärkung vun dem Lëtzeburger Verfassungsgericht. Dir erënnert lech, 2019 hu mer d'professionell Magistraten opgestockt. Niewent deenen zéng effektive Magistraten hu mer siwe Suppleantë gemaach, fir dass se konnten à tout moment schaffen.

Haut ass e ganz wichtigen Dag, well mir sollen haut eng ganz däreg Fro léisen, déi scho säit ganz laange Jore besteet, wann ee kuckt, dass d'Vefassungsgericht 1997 gegrennt ginn ass. Enger däreger Fro eng Äntwert ginn, dat heescht: Wéi a wéini gräifen déi richtungsweisend Urteeler vun der Cour constitutionnelle?

De Rapporteur huet lech elo proposéiert, wat mer dann no laangen Diskussiounen an der Verfassungskommissioun zrëckbehalen hunn.

Effet entweder een Dag no der Publikatioun oder awer - an et ass dat, wat ech déi däreg Fro nennen -, wa Risiko ass, dass duerch en Urteel an enger Affär géif Schued Entstoen no besteende Situatiounen vu virduer, soll d'Cour constitutionnelle, an déi kritt do eng enorm Responsabilitéit, selwer decidéieren, wéini dann den Effet vun hirem Arrêt, dee se dee Moment erga omnes hëlt, dat heescht vis-à-vis vun all de Leit an net nëmme vis-à-vis vun de Partie vum Prozess, soll Bestand kréien.

Här President, dat setzt am Prinzip, wa mer dat do elo hikréien, en Enn dem Frust net nëmme vum Verfassungsgericht, wat säit laange Joren exzellent a gutt formuléiert Arrête gemaach huet, déi awer leider ouni Effet waren an der ganzer Legislatioun, just ëmmer nëmme fir déi Parteien, déi am Prozess waren. An et setzt en Enn dem Frust vun de Partie selwer, de Justiciables, well déi hu ganz oft missen à grands frais iwwert dee selwechte Problem erëm eng Keier e Prozess virum Verfassungsgericht ufänken, fir eeben do Recht ze kréien.

Mee elo kënnt et, dofir soen ech, eng däreg Fro: Dat do gëtt nëmmen eppes ënnert der Konditioun, déi ass vital, dass, wann en Arrêt kënnt, dee wierklech seet, en Artikel oder e ganz Gesetz ass net verfassungskonform, dann awer net nëmmen de Léon seet: „Mir sinn an der Responsabilitéit“, well mir sinn de Legislatif, mee dass de Legislatuer - an de Legislatuer ass d'Regierung an d'Chamber -, mir all zesummen ...

(Interruption)

Nee, nee, nee, nee! De Legislatuer ass den Exekutif an d'Chamber; de Legislatif ass d'Chamber.

A mir mussen all zesummen d'Responsabilitéit huelen, wann do Arrête kommen, fir dass dat do eppes gëtt, fir dass dann eeben awer och dat Verfassungsgericht kontrolléiert gëtt. An ech hat Diskussiounen mat Richterinnen nach net méi spéit wéi haut de Mëtteg. A si hu gesot: „D'Gretchenfrage ass awer: Follegt de Legislatuer dann elo?“ A wie mécht d'Kontroll, ob mer dann an deem Delai, deen d'Vefassungsgericht eis alleguerten imposéiert, dat och maachen?

Also, et hänkt alles dovun of. Dat do ass eng immens Verbesserung. Mee et hänkt un eis alleguerten zesummen, dass mir déi néideg Schrëtt huelen, fir eng Verbesserung vun der ganzer Legislatioun ze maachen iwwert déi Punkten, wou dat iewescht Geriicht hei zu Lëtzebuerg seet: „Kanner, passt op, dat do ass net an der Rei!“

An an deem Kontext soen ech, Affaire à suivre. A bien entendu bréngen ech den Accord vun der DP.

► **Plusieurs voix**.- Très bien!

► **M. Fernand Etgen, *Président***.- Merci villmools, Madamm Beissel.

An da wier et um honorabelen Här Mars Di Bartolomeo.

► **M. Mars Di Bartolomeo (*LSAP*)**.- Merci, Här President. Dir Dammen an Dir Hären, léif Kolleegen, fir d'éischt emol Merci dem Rapporteur, dem Léon Gloden, fir déi kloer a verständlech Aart a Weis, wéi en eis dës Proposition fir eng Deelännerung vun eiser Verfassung presentéiert huet.

Et ass net ëmmer esou evident, dass een déi richteg Wieder fënnt, fir dass jiddwereen et versteet. Dat Beispill mat de gréngen a mat de rouden Äppel ass gutt gewielt fir ze weisen, wéi verschidden eng Situatioun ka sinn a wéi negativ déi sech kann auswirken.

Dës Ännerung vun der Verfassung stellt zwar nëmmen ee Paragraph am Artikel 95ter vum Grondgesetz duer, mee stäerkt awer eist Verfassungsgericht a sengen Urteeler ganz daitlech.

Ursprénglech sollt déi Proposition, déi den Alex Bodry am Numm vun der Institutionskommissioun abruecht huet, och d'Basis schaffen, fir der Cour constitutionnelle an Zukunft zousätzlech oder méiglechst zousätzlech Missionen ze ginn. Opgrond vum Avis vum Conseil d'État hu mer drop verzicht, fir dem Verfassungsgericht déi zousätzlech Missiounen, jiddefalls an dësem Moment, ze ginn. Et ass ënner anerem drëm gaang, fir d'Validatiounsprozedur vun der Chamber vun Europawalen ze kontrolléieren. Bon, mir hunn dat dee Moment si gelooss.

Den Text, deen eis elo virläit, huet et trotzdem a sech! An ech deelen do d'Meenung vu menge Virriedner, well déi Klarifikatioun, déi mer hei ginn iwwert den Impakt vun engem Urteel vum Verfassungsgericht, ass net anodin. An et ass schwéier ze erklären an och ze verrieden, dass an der Vergaangenheet, wa kloer Urteeler iwwert d'Vefassungswiddregkeet vun engem Gesetz erauskomm sinn, wuel dann, nodeem d'Virro, d'Question préjudicielle bei enger Plainte beim Verwaltungsgericht agaang ass, d'Cour constitutionnelle gesot huet: „Jo, déi Plainte, déi ass berechtigt, well se op engem Text baséiert, deen net constitutionsgerecht ass.“ Dann ass se zrëckgaang bei d'Verwaltungsgericht an d'Verwaltungsgericht huet déi Decisioun annulléiert. Point, à la lettre!

Déi Texter, déi sinn awer net beréiert ginn! A wann anerer net geklot hunn an awer mat Decisiounen konfrontéiert gi sinn, déi op deenen dote Gesetzer baséiert hunn oder op deene Reglementer baséiert hunn, hate se dräimol Pech, well se nach a Kraaft waren.

An dofir, dat, wat d'Madamm Beissel an och wat de Léon Gloden soen, ass ganz richtig. Hei kritt d'Vefassungsgericht nei Kompetenzen. Et kann decidéieren, ob d'Follge vun deem Urteel direkt no Verëffentlechung vum Urteel a Kraaft treden oder ob et speziell Situatiounen sinn, wou een en Delai ka ginn. Mee an der Zukunft kann et net esou sinn, dass ee weiderhin esou mécht, wéi wann dat Urteel net géif virleien.

An dofir, mengen ech, si mer alleguer a Verantwortung, op där enger Säit d'Exekutiv, op där anerer Säit d'Legislativ, fir de Suivi vun deenen Urteeler ze maachen. A wann eppes verfassungswiddreg ass, dann därft et net weiderlieden! Da muss mer alles maachen, fir dass et verfassungswiddreg gëtt. Voilà! An dat ass den Impakt vun ...

► **Plusieurs voix**.- Konform!

► **M. Mars Di Bartolomeo (*LSAP*)**.- ... fir dass et verfassungskonform - merci, merci! - gëtt.

(Brouhaha)

Dat gesot, wëll ech hei de Jo vun der LSAP-Fraktioun abrénge, ouni ze vergiessen, dem Rapporteur nach eng Keier Merci gesot ze hu fir déi kloer Duerstellung vun dem Text.

Merci!

► **M. Fernand Etgen, *Président***.- Merci villmools, Här Di Bartolomeo.

Da ginn ech d'Wuert weider un d'Madamm Josée Lorsché. Madamm Lorsché, wannechgelift.

► **Mme Josée Lorsché (*déi gréng*)**.- Merci, Här President. Ech wëilt mech de Mercien uschlëssen un den Här Léon Gloden, deen eis jo ganz billerräich a pedagogesch Erklärungen geliwwert huet zu dëser Verfassungsännerung, déi natierlech dann nach ergänzt gi si vun de Kolleeg Simone Beissel a Mars Di Bartolomeo.

Ech wëilt den Accord gi vun der grénger Fraktioun. An nach eng Keier Merci un déi gutt Zesummenaarbecht an der Kommissioun, déi wierklech gutt fonctionéiert, och ënnert dem neie President.

► **M. Fernand Etgen, *Président***.- Merci villmools, Madamm Lorsché.

An da wier et um honorabelen Här Roy Reding. Här Reding, Dir hutt d'Wuert.

► **M. Roy Reding** (ADR).- Merci, Här President. Dat heiten ass eng Saach, déi mer scho säit ganz, ganz ville Joren um Häerz läit.

► **Une voix.**- O!

► **M. Roy Reding** (ADR).- Et huet ee jo ... Neen! Et huet ee jo de Privileeg, als Deputéierten dierfen heiansdo Question-parlementairen ze stellen. An direkt nodeem ech gewielt war, 2013, hunn ech eng Question parlementaire gestallt. A mir hunn deemools festgestallt, datt d'Cour constitutionnelle bis zu deem Zäitpunkt 104 Arrête geholl hat an an deenen 104 Arrête ware 35 Affären, wou Gesetzestexter verfassungsfeindlech deklaréiert gi sinn. An zu deem Zäitpunkt war keen eenzegt vun deene Gesetzer geännert ginn!

An ech ginn de Kolleegen do ganz Recht: Et ass eis Pflicht als Legislateur, datt dat net geschitt.

Ech wëll der Madamm Beissel soen, d'Verfassungsgericht seet net: „Kanner, passt op!“ D'Verfassungsgericht seet: „Kanner, Dir hutt e Gesetz gestëmmt, wat eiser Verfassung widderprächt!“ Et ass also vill méi grav!

Mir hunn eng Kéier ee Gesetz heibanne geännert, wat verfassungsfeindlech deklaréiert ginn ass, dat war den Artikel 1595 vum Code civil, dee seet, « la vente entre époux » wier verbueden. An ech ka mech gutt erënneren, dat war ugangs 2014, do hu mer misse kämpfen an der Justizkommissioun, well den deemolege Justizminister absolutt den Artikel net wollt abrogéieren, wou aner Artikelen vum Mariage geännert hunn. A mir soten deemools als Oppositioun, an ech denken, mir kënnen eis dat urechnen: „Mir ginn net als Deputéiert ee Gesetz nach eng Kéier stëmmen, nach eng Kéier confirméieren, wat 2010 schonn als anticonstitutionnel deklaréiert gouf!“ An doropshi gouf den Artikel abrogéiert, an dat war richtig esou.

A wa mer elo kucken, wéi vill Arrête et gëtt, wou verfassungsfeindlech Texter sinn, déi nach ëmmer net abrogéiert sinn!

Ech erënneren einfach nëmmen un de Partage agricole. Dat sinn Arrête vum 27. Juni 2008, vum 25. Mee 2007. An deemools huet de Justizminister mer op meng Question parlementaire geäntwert: « Les réflexions sont en cours. » An do musse mer einfach soen: „Do musse mer den Executif court-circuitéieren a mir mussen eis Responsabilitéit huelen als Legislateur, an da maache mir Proposition-de-loien, wou mer dat doten änneren.“

Et kann net sinn, datt 2007, 2008 en Text verfassungsfeindlech deklaréiert gëtt vun eiem ieweschte Gericht an 2020 sinn déi nach ëmmer en vigueur! Ergo ass déi heite Verfassungsreform extreem gutt, well se dat doten an Zukunft ausschléisst. An all Affäre sinn elo déi Texter net méi applikabel, och wann net expressis verbis de Recours um Verfassungsgericht geholl gëtt.

Da wëll ech awer profitéiere vun der Geleeeënheet fir ze rappeléieren, datt mir als ADR wëllen d'Saisine vun der Cour constitutionnelle och ausweiden.

► **M. Fernand Kartheiser** (ADR).- Très bien!

► **M. Roy Reding** (ADR).- Bis elo kann d'Cour constitutionnelle jo nëmme befaasst ginn an engem konkrete Fall vun enger vun de Parteien. A mir hätte gären, an ech denken, mir sollten doriwwer seriö nodenken, datt d'Verfassungsgericht och kann a priori saiséiert ginn, vun enger gewëssener Unzuel Deputéiert zum Beispill, déi Zweifel hunn un der Verfassungsméissegheet vun engem Gesetzestext. Dat géif eise Rechtsstaat wierklech stäerken.

Mir sinn also als ADR frou iwwert dës Reform. Et ass en éischte Schrëtt. Et ass e wichtige Schrëtt. Mir stëmmen dat mat. Mee eis Reflexioun sollt hei net ophalen.

Ech soen Iech Merci.

► **Une voix.**- Très bien!

► **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Merci villmools, Här Reding.

Als leschte Riedner ass den honorabelen Här Sven Clement agedroen. Här Clement, Dir hutt d'Wuert.

► **M. Sven Clement** (Piraten).- Merci, Här President. Léif Kolleeginnen a Kolleegen, mat dëser neier Bestëmmung, wéi d'Madamm Beissel dat virdru ganz kloer an, mengen ech, och nach eng Kéier anschaulich duergestallt huet, gi mer eis u sech Reegelen, wéi mer an Zukunft domadder ëmginn, wann e Gesetz net verfassungskonform ass.

Den Här Gloden huet zwar ganz ausféierlech an och pedagogesch wäertvoll vun den Äppel geschwat a vun den Äppelverkeefe, woufir ech him och Merci soen, well et huet dat Ganzt och nach eng Kéier bildhaft verwierklecht, firwat et wichteg ass, déi Reform hei ze maachen. Et ka jo net sinn, datt mer e Gesetz hunn, dat verfassungswiddreg ass, dat einfach esou am Vide weiderexistéiert!

► **Une voix.**- An applizéiert gëtt!

► **M. Sven Clement** (Piraten).- An applizéiert gëtt!

De méi problematesche Fall ass natierlech deen, wou d'Cour constitutionnelle zum Schluss kënn: „Dat Gesetz ass zwar verfassungswiddreg, mee wa mer et muer abrogéieren, dann hu mer e Vide juridique.“ Wat maache mer dann?

Ech mengen, dee Kompromëss, dee mer elo hei fonnt hunn, fir ze soen: „Mir ginn deem enk Limitten“, ass dee richtigen, datt mer wierklech eis eng Chance ginn als Legislateur, zesumme mat der Regierung, als Chamber, déi Gesetzer op de Leescht ze huelen. Dat dierf awer keng Excuse sinn, fir dat duerno schleefen ze loossen an op d'Regierung ze waarden! Mir mussen als Chamber eis Responsabilitéit dann iwwerhuelen an déi Arrête suivéieren.

Ech mengen, datt et wichteg wär, datt mer duerfir dann och an der Chamber e Service hätten, dee sech dorëm géif këmmen an deen automatesch déi Gesetzer dann och géif un d'Justizkommissioun oder zumindest un déi zoustänneg Kommissioun weiderginn, wann en Arrêt vun der Cour constitutionnelle do ass. Dat géif et eis erméiglechen, déi Aarbecht ze maachen, déi eis elo mat där neier Reform zoukënn.

Ech hoffen, datt mer net allze vill Gesetzer virun der Cour constitutionnelle rejetéiert kréien, mee et kënn vir. An da sollt mer gewappnet sinn. Domadder ginn ech den Accord vun de Piraten.

► **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Merci villmools, Här Clement.

Elo huet d'Regierung d'Wuert, d'Justizministersch, d'Madamm Sam Tanson.

Prise de position du Gouvernement

► **Mme Sam Tanson**, *Ministre de la Justice*.- Jo, nach eng Kéier e grouse Merci fir déi breet Ënnerstützung an och fir de Rapport vum Léon Gloden, deen, dat ass jo schonn erwänt ginn, ganz pedagogesch hei virgaangen ass. Ech géif awer och ënnersträichen: Wat vläicht nach méi, nach besser illustréiert wéi elo dat Beispill, wat Der ginn hutt, dat ass déi Méi, déi Der Iech gemaach hutt an Ärem Rapport, fir d'Beispill vum franséische Conseil constitutionnel unzehänken, wou ee ganz gutt gesäit, firwat et esou wichteg ass, dass een dem Verfassungsgericht eng Marge de manœuvre gëtt bei der Appreciatioun.

Et gi ganz ënnerschiddlech Fäll, wou een och net bei en alleguerte kann, Stand elo, virausgesinn, wéi eng Gesetzer kënnen an déi dote Situatioun kommen. Duerfir ass et wichteg, dass de Riichter, d'Riichter, déi iewescht Riichter herno d'Méiglechkeet hunn ze appreciéieren, fir ze soen, wéini dann e Gesetz wierklech net méi kann a Kraaft sinn.

Ech fannen, datt hei ass e wichtige Schrëtt fir d'Rechtssécherheet hei am Land. Et ass e System, deen eiser Cour constitutionnelle déi richtig, néideg Moyene gëtt a se och op deen Niveau hieft, wou se higeheiert. An duerfir, wéi gesot, nach eng Kéier Merci fir déi breet Ënnerstützung.

► **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Merci, Madamm Ministesch.

Mir kommen elo zum éischte Vote constitutionnel iwwert d'Verfassungsofännerung 7414B. Den Text steet am Document parlementaire 7414B². Et ass eng Majoritéit vun zwee Drëttel erfuerdert an de Vote par procuration ass net erlaabt.

Vote sur la proposition de révision de la Constitution 7414B

D'Ofstëmme fänkt un. De Vott ass ofgeschloss.

D'Proposition de révision 7414B ass mat 56 Jo-Stëmmen, kenger Nee-Stëmm a kenger Abstentiuon am éischte Vote constitutionnel ugeholl ginn.

Ont voté oui : Mmes Diane Adehm, Nancy Arendt épouse Kemp, MM. Emile Eicher, Félix Eischen, Paul Galles, Léon Gloden, Jean-Marie Halsdorf, Mmes Martine Hansen, Françoise Hetto-Gaasch, MM. Aly Kaes, Marc Lies, Georges Mischo, Mmes Octavie Modert, Viviane Reding, MM. Gilles Roth, Marco Schank, Marc Spautz, Claude Wiseler et Michel Wolter ;

MM. Guy Arendt, André Bauler, Gilles Baum, Mme Simone Beissel, MM. Frank Colabianchi, Fernand Etgen, Gusty Graas, Max Hahn, Mme

Carole Hartmann, MM. Pim Knaff, Claude Lamberty et Mme Lydie Polfer ;

Mme Simone Asselborn-Bintz, M. Dan Biancalana, Mme Tess Burton, MM. Yves Cruchten, Mars Di Bartolomeo, Georges Engel, Claude Haagen, Mmes Cécile Hemmen et Lydia Mutsch ;

Mme Semiray Ahmedova, MM. Carlo Back, François Benoy, Mmes Djuna Bernard, Stéphanie Empain, Chantal Gary, Josée Lorsché et M. Charles Margue ;

MM. Jeff Engelen, Gast Gibéryen, Fernand Kartheiser et Roy Reding ;

MM. Sven Clement et Marc Goergen ;

MM. Marc Baum et David Wagner.

Et ass also esou decidéiert.

9. 7236 - Projet de loi instituant l'Ombudsman fir Kanner a Jugendlecher et portant modification :

1° de la loi modifiée du 25 mars 2015 fixant le régime des traitements et les conditions et modalités d'avancement des fonctionnaires de l'État ;

2° de la loi modifiée du 16 décembre 2008 relative à l'aide à l'enfance et à la famille

Mir kommen elo zum leschte Punkt vum Ordre du jour, dem Projet de loi 7236 iwwert den Ombudsman fir Kanner a Jugendlecher. D'Riedezäit ass nom Basismodell festgeluecht. Et hu sech schonn ageschriwwen: d'Madamm Françoise Hetto, d'Madamm Simone Asselborn, d'Madamm Josée Lorsché, den Här Fernand Kartheiser an den Här Sven Clement. D'Wuert huet elo d'Reportrice vum Projet de loi, déi honorabel Madamm Carole Hartmann. Madamm Hartmann, Dir hutt d'Wuert.

Rapport de la Commission de l'Éducation nationale, de l'Enfance, de la Jeunesse, de l'Enseignement supérieur et de la Recherche

► **Mme Carole Hartmann** (DP), *rapporteuse*.- Här President, et geet bei dësem Projet ëm déi nei Institutioun vum Ombudsman fir Kanner a Jugendlecher oder kuerz den OKJ.

Éier ech an den Detail vum Projet ginn, wëilt ech awer nach op e ronne Gebuertsdag opmierksam maachen, deen nawell vill mat dësem Projet an domat och mat der Aufgab vum zukünftigen Ombudsman fir Kanner a Jugendlecher ze dinn huet. Viru Kuerzem gouf nämlech den 30. Gebuertsdag vun der UNO-Kannerrechtskonventioun gefeiert. Dës Konventioun gouf den 20. November 1989 zu New York adoptéiert a gëllt zënterhier als dat am meeschte ratifizéiert Mënscherechtsinstrument weltwäit. Et war am Joer 1993, wéi Lëtzebuerg dat och ratifizéiert huet. Zënterhier hu mir eis hei am Land deene 54 Artikelen vun der Konventioun voll a ganz verschriwwen.

D'Kannerrechtskonventioun berout jo op véier Grondprinzippen, nämlech éischstens dem Prinzip vun der Gläichbehandlung vun all Kand, zweetens dem Prinzip vum Wuel vun all Kand, drëttens dem Prinzip vum Kand sengem Recht op Liewen an Entwécklung a véiertens dem Prinzip vum Recht, dem Wouerhuelen an dem Abezie vum Kand senger Meenung.

Grad wat de leschte Punkt ugeet, ass d'UN-Kannerrechtskonventioun eenzegarteg, well d'Konventioun de Mannerjäregen net nëmme Rechter zouschwätzt, mee si eeben och als aktiv an eegestänneg Träger vun deene Rechter wouerhëlt an definéiert.

D'Kanner sollen d'Méiglechkeet hunn, um Duerchsetze vun deene Rechter matzewierken an dës Rechter selwer kënnen aktiv anzefuerderen. An anere Wieder: D'Kannerrechtskonventioun gëtt de Kanner eng Stëmm.

Ech wëll een Artikel vun der Kannerrechtskonventioun ervirhiewen, nämlech den Artikel 3, dee bei all Decisioun, déi Kanner betrëfft, ëmmer am Vierdergrond steet. Dat ass den Intérêt supérieur de l'enfant.

Dësen Intérêt supérieur vum Kand huet bis haut den OKJ a senger Aarbecht guidéiert. E guidéiert awer och eis als Legislateur, d'Regierung, wa se Reglementatiounen betreffend Kanner ëmsetzt, souwéi och eis Gerichter, déi sech reegelméisseg an hiren Decisiounen, déi Kanner betreffen, op den Intérêt supérieur de l'enfant bezieen.

Ech hu virdru vun 196 Länner geschwat, déi d'Kannerrechtskonventioun ratifizéiert hunn. Kleng Klammer: Perséinlech hunn ech d'Hoffnung nach net opginn, datt och dat lescht Land, nämlich d'USA, sech och eng Kéier zu dësem Text bekennt an och zu de Wäerter vun der Kannerrechtskonventioun. Klammer zou.

Här President, léif Kolleeginnen a Kolleegen, da wëll ech awer zum Ombuds-Comité fir d'Rechter vun Kand kommen. Dëse gouf de 25. Juli 2002 hei am Land institutionaliséiert, dat si bal 18 Joer hier. Den OKJ ass also geschwë groussjäreg. Wann ee seng Missioun misst an zwee Wuert beschreiwen, da géif ee soen, datt hien derfir suergt, datt d'Rechter an d'Prinzipien vun der Kannerrechtskonventioun hei am Land applizéiert an och respektéiert ginn. Dat ass eng nobel Aufgab, déi och hei am Land net vu Muttwëll ass.

Et geet bei eis zwar Gott sei Dank net ëm déi graavste Violatiounen wéi d'Ausnotze vu Kanner als Krichszaldoten a Krisengebidders, ëm d'Exploitatioun oder och ëm d'Traite. An awer ass seng Aufgab noutwendeg. Hie weist mam Fanger dorobber, wat och bei eis nach net esou klapp, wéi et sollt.

Aus sengem annuelle Rapport, dee mir elo rezent virgestallt kruten, geet ervir, dass den OKJ d'lescht Joer 129 nei Dossieren opge-maach huet. Dat huet am Ganze ronn 250 Kanner betrafft.

De Besoin fir esou eng Instanz ass also ouni Zweifel do. Hei zu Lëtzebuerg spillt virun allem och d'Berodung, d'Sensibiliséierung an d'Begeedung vun de Kanner an de Familjen eng wichteg Roll.

Här President, ech hu virdrun d'Groussjäregkeet vum Ombuds-Comité ugeschwat. Mat der Groussjäregkeet komme meeschtens eng Rei Changementer. Dat ass bei de Jugendlechen esou an dat ass an dësem Fall och beim OKJ esou. Ech wëll direkt derbäi soen, datt mam neien Ombudsman fir Kanner a Jugendlecher awer näischt iwwer Bord geheit gëtt, wat fréier gutt funktionéiert huet. Ganz am Géigendeel.

Den OKJ seet selwer a sengem Avis, datt hie léiwer net vun enger neier Struktur schwätze wëllt, mee den OKJ éischter als eng Verbesserung an eng Zort Reorganisatioun vum Ombuds-Comité gesäit. Si selwer gesinn dat Ganzt also éischter am Sënn vun der Kontinuitéit.

Léif Kolleeginnen a Kolleegen, ech kommen dann zum Fong vun dësem Projet. Mat dësem Gesetz gëtt d'Missioun vum fréieren OKJ revaloriséiert. Den Ombudsman fir Kanner a Jugendlecher gëtt un d'Chamber rattachéiert. Dat ass ee vun den Haaptënnerscheeder vum fréieren OKJ. Dëst erlaabt dem Ombudsmann an Zukunft, seng Aufgaben a voller Onofhängegkeet zu dem Executif a mat den néidege Ressourcen ze erfüllen. Dobäi behält hien natierlech seng Missioun, fir en An op d'Applizéieren an de Respekt vun der Kannerrechtskonventioun ze werfen.

Den Ombudsmann kann dofir Reklamatiounen unhuelen a Recommandatiounen formuléieren, fir Situatiounen, an deene sech Kanner a Jugendlecher befannen, ze behiewen. Dat ka souwuel mëndlech wéi och schrëftlech gemaach ginn.

An den Avisen, déi mir kruten, an eiser parlamentarescher Kommissioun ass doriwwer diskutéiert ginn, wien esou eng Reklamatioun un den Ombudsmann ka weiderginn. Dat sinn an éischter Linn d'Mineure selwer. Do dernieft war ugangs virgesinn, dass nëmmen den Titulaire vun der Autorité parentale kéint beim OKJ reklaméieren. Mir hunn op dësem Punkt awer op d'Avis vum Staatsrot, der Commission des droits de l'homme an dem OKJ reagéiert an d'Reklamatiounen fir Elteren, Familiemembere, de Partner a souguer och Tiersen opgemaach. Falls dës Persounen mengen, datt engem Kand seng Rechter net respektéiert ginn, kënnen si eng Reklamatioun un den Ombudsmann weiderginn.

An dann hate mer iwwert d'Modalitéite vu senger Saisine nach eng weider Diskussioun an der zoustänneger Kommissioun ëm d'Fro, ob den OKJ sech och sollt kënnen selwer saiséieren. D'Kommissioun war majoritär der Meenung, datt dat sollt de Fall sinn.

De Staatsrot hat dozou gemengt, datt, wann d'Kommissioun dës Autosaisine wëll festhalen, dëst awer op d'mannst, änlech wéi a Frankräich beim Défenseur des droits, misst strikt limitéiert ginn. A Frankräich dierf den Défenseur des droits sech nämlech just dann autosaiséieren, wa keen Ayant droit, also kee Représentant légal vum Kand sech do dergéint op-poséiert.

An der Kommissioun ass decidéiert ginn, dës Proposition vum Staatsrot net ze suivéieren. Mir waren der Meenung, dass esou eng Disposition den Handlungsspillraum vum Ombudsmann ze vill géif limitéieren. Huele mir un, den zukünftigen Ombudsmann géif vun enger Situatioun gewuer ginn, wou ee Mineur am Spill ass an d'Eltere sech der Interventioun vum Ombudsmann opposéieren. An deem Fall wieren dem Ombudsmann ganz einfach d'Hänn gebonnen.